

Шевченко А. В.
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри маркетингу
Національного авіаційного університету
Табачук Н. О.
студентка
Національного авіаційного університету

Shevchenko Anna
PhD, Associate Professor
National Aviation University
Tabachuk Natalia
Student
National Aviation University

СУЧАСНИЙ СТАН РИНКУ МОЛОЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇЇ ЯКОСТІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Анотація. У роботі проведено аналіз сучасного стану ринку молочної продукції в Україні та визначено основні європейські та національні вимоги до якості молока. Забезпечення населення високоякісними молочними продуктами – важливе завдання молочної промисловості та торгівлі країни. Молочні продукти належать до категорії першої необхідності, саме тому потрібно весь час слідкувати за станом споживчого ринку України та виявляти усі позитивні та негативні тенденції розвитку; експериментально перевіряти споживчі цінності продуктів харчування, різних торгових марок та виробників. Сьогодні Україна взяла чіткий курс щодо діяльності у Світовій організації торгівлі (СОТ). Харчове законодавство країн – членів СОТ досить вимогливе до виробників харчових продуктів і стоїть на захисті здоров'я споживачів. Характерним для міжнародного харчового законодавства є те, що контроль над виробництвом харчових продуктів має бути суцільним на всьому харчовому ланцюгу «від ферми до столу». На якість молока впливає певна кількість чинників. Основними з них є індивідуальні (генетичні) особливості тварин, їхній фізіологічний стан, добовий ритм секреції молока, лактаційний період, вік тварини, пора року, санітарні умови, гігієна кормів тощо. У сучасних умовах поступового просування України до досягнення своєї головної стратегічної мети – інтеграції національної економіки до системи світових зовнішньоекономічних зв'язків – надзвичайно актуальною постає проблема ефективного розвитку окремих галузей і регіонів країни, а також забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної продукції як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках. Очевидно, що з підвищенням якості молока будуть вироблятися більш якісні молочні продукти, що призведе до збільшення споживання української продукції як населенням України, так і за її межами.

Ключові слова: виробництво, експорт, молоко, молокопереробні підприємства, молочна продукція, реалізація, ринки збуту, стандарти, якість.

Вступ та постановка проблеми. Молоко та молочні продукти є одними з популярних харчових продуктів населення. Відомо, що молоко виконує функцію захисного чинника для організму завдяки вмісту в ньому поживних речовин, головним чином, білка, лактози, мінеральних солей, вітамінів тощо. Для отримання молока високої якості потрібно не лише правильно годувати тварин, а й дотримуватися санітарно-гігієнічних умов, порушення яких призводить до високої бактеріальної забрудненості молока, яке є сприятливим середовищем для розвитку мікроорганізмів [1].

Сьогодні Україна взяла чіткий курс щодо діяльності у Світовій організації торгівлі (СОТ). Харчове законодавство країн – членів СОТ досить вимогливе до виробників харчових продуктів і стоїть на захисті здоров'я споживачів. Це законодавство сприяє виробництву гарантовано якісних та безпечних харчових продуктів. Характерним для міжнародного харчового законодавства є те, що контроль над виробництвом харчових продуктів має бути суцільним на всьому харчовому ланцюгу «від ферми до столу». Жодна ланка цього харчового ланцюга не повинна випадати з-під контролю як держави, так і виробників.

Міжнародне співробітництво у сфері забезпечення належної якості та безпечності молока, молочної сировини і молочних продуктів здійснюють через участь України у

роботі міжнародних організацій; укладання міжнародних договорів; гармонізацію нормативних документів (НД), норм і правил із міжнародними документами, нормами та правилами, які визначають вимоги до якості й безпечності молока, молочної сировини і молочних продуктів, а також ветеринарно-санітарними вимогами; обмін інформацією щодо заходів, які вживаються для забезпечення належної якості та безпечності молока, молочної сировини і молочних продуктів [5].

Сьогодні серйозним питанням є проблема резистентності до антибіотиків у молочному скотарстві. Ситуація в Україні порівняно з іншими молочними країнами світу невтішна. По-перше, відсутня статистика щодо вироблення молока з антибіотиками. По-друге, враховуючи те, що ринок молока є дефіцитним, підприємства бояться втратити постачальників і намагаються домовитися, при цьому інформація про надходження на переробку молока з антибіотиками приховується. По-третє, відсутня фіксація таких випадків [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Складність і комплексність проблем адаптації вітчизняного аграрного сектору економіки до умов ЄС привертають увагу науковців. У розроблення методологічних і методичних питань цих аспектів проблеми зробили внесок: С. Васильчак, І. Бураковський, А. Гончарук, С. Дем'яненко, В. Забігайло,

В. Ванько, С. Кваша, І. Корбув, В. Зубченко, В. Сіденко, М. Черевко та ін. Проте у зв'язку з активізацією питань щодо створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС потребує подальшого дослідження проблема гармонізації національних стандартів якості сільськогосподарської продукції до вимог Європейського Союзу.

Метою даної роботи є аналіз сучасного стану українського ринку молочної продукції, якості молока у сільськогосподарських підприємствах та визначення перспектив інтеграції України до Європейського Союзу в даному напрямі.

Результати дослідження.

Молочне скотарство є однією з провідних галузей тваринництва в Україні. Забезпечення населення якісними молочними продуктами є основним завданням даного напрямку діяльності. Проблема сировини для молочної галузі постійно загострюється, причому найбільшим дефіцитом виступає сире молоко найвищої якості. У зв'язку з цим провідним виробникам молочної продукції необхідно налаштовуватися на створення високотоварних та технологічних молочних ферм.

Поточні показники виробництва молочних продуктів здебільшого відображають загальнорічну тенденцію. У грудні 2018 р. порівняно з груднем 2017 р. дуже істотно скоротилося виробництво вершкового масла і сирних продуктів. Навіть виробники свіжих молочних продуктів не змогли утримати тенденцію зростання. Помітне збільшення показників демонструють тільки виробники справжніх сирів, сироватки, СНМ і спрейдів.

За даними Державної служби статистики України, за I півріччя 2019 р. порівняно з 2018 р. виробництво молочної продукції за всіма позиціями також скоротилося (табл. 1) [3]. Отже, зменшення виробництва молока в довгостроковій перспективі є очевидним. Основними причинами цього є спад виробництва в господарствах населення та низькі темпи приросту у великотоварних підприємствах, хоча рівень концентрації та спеціалізації їх постійно зростає.

У січні 2019 р. господарства населення виробили молока на 3,1% менше, ніж у січні 2018 р., за рахунок чого спостерігали скорочення загального виробництва молока на 1,9%.

На рис. 1 представлено відсотковий розподіл виробництва молока у січні-липні 2019 р. за областями України (рис. 1) [3].

Найбільшими виробниками є Вінницька (453 тис т), Волинська (228,6 тис т) та Дніпропетровська (162,3 тис т) області.

Станом на 1 серпня 2019 р. в Україні на переробні підприємства надійшло 1965,6 тис т молока від сільськогосподарських тварин усіх видів, що на 7,9% менше за I півріччя 2018 р. (табл. 2).

За даними [3], останні кілька років чисельність корів в Україні зменшується. Велика рогата худоба на фермах продовжує «вимирати». У 2018 р. зменшення становило 4% порівняно з 2017 р. Станом на 01 серпня 2019 р. зниження її чисельності становить 3724 тис голів, що на 4,3% менше порівняно з попереднім роком.

За звітними даними I кварталу 2019 року, Україна отримала від торгових операцій із молочними продуктами на 19% менше, ніж за аналогічний період минулого року, – 53,9 млн дол. Це пояснюється просіданням торгівлі за всіма основними торговими групами: масло, сухе молоко, сир та сирний продукт.

Експорт молока та вершків за три місяці поточного року показав найбільший приріст – плюс 157,5% в натуральному та 126% у грошовому вираженні. Загалом було продано 7,4 тис т продукту на загальну суму 4,9 млн дол. Основними покупцями були Лівія (32,9% усього експорту), Молдова (27,4%) та Грузія (14,9%). Попри це, експорт молока та вершків становить лише 4% від загальної товарної структури експорту молочних продуктів, також відстають кисломолочні продукти (2%), згущонка, сироватка та СНМ (по 3%). Основними експортними продуктами є масло (38%), сир та сирний продукт (20%), казеїн (12%), СЗМ (12%).

Варто звернути увагу, що експорт масла серйозно провів порівняно з минулим роком – мінус 35%, у натуральному вираженні – 5,9 тис т. Це принесло країні на 38,4% менше грошових коштів, аніж торік, – 23,8 млн. дол. Продажі сирів також знизилися порівняно з минулим роком. На зовнішні ринки було поставлено 1,6 тис т продукту, що на 14% менше. У грошовому вираженні це становило 5,9 млн дол. – мінус 18,9%.

Успішна діяльність будь-якого молокопереробного підприємства можлива лише в умовах задоволення потреб споживачів, а це, своєю чергою, вимагає чіткого прогнозування рівня якості продукції та планування його підвищення [7, с. 134].

Конкуруючі молокопереробні підприємства намагаються якомога повніше задовольнити потреби споживачів для отримання максимального прибутку. Більшість виробників молочних продуктів намагається отримати максимальний прибуток від реалізації своєї якісної продукції, однак на ринку є підприємства, які збагачуються

Таблиця 1

Виробництво молочної продукції

Найменування продукції	Вироблено	
	01.–07.2019	2018
Молоко та вершки незгущені й без додавання цукру, т	559392	964715
Молоко та вершки для дитячого харчування незгущені й без додавання цукру, т	12848	22384
Молоко сухе знежирене (жирністю не більше 1,5%), т	22324	37638
Масло вершкове жирністю не більше 85%, т	52384	104544
Сир свіжий неферментований (недозрілий і невитриманий та кисломолочний сир), т	41935	71867
Сир кисломолочний та вироби з нього для дитячого харчування, т	4160	6882
Сир тертий, порошок, голубий та інший несплавлений, т	50255	95988
Молоко та вершки згущені підсолоджені, т	19523	33051
Молоко і вершки коагульовані, йогурт, кефір, сметана та інші ферментовані продукти, т	164381	274539
Йогурт рідкий та сквашене молоко ароматизовані, т	79734	126047
Казеїн та казеїнати, т	3817	7351
Морозиво та лід харчовий інший, тис л	129559,1	149327,8

шляхом обдурювання споживачів, випускаючи неякісні, а іноді й фальсифіковані молочні продукти [2].

Застосування певних видів добавок під час виробництва молочних продуктів негативно позначається на їхніх смакових властивостях, а також пов'язане з ризиком для здоров'я людини, оскільки вплив цих добавок на людський організм ще недостатньо вивчений. Підвищення вимог до технологічного рівня й якості виготовлення молочної продукції на державному рівні, орієнтація на максимальне задоволення потреб та вимог споживачів в умовах конкуренції на рівні окремих молокопереробних підприємств зумовлюють необхідність істотного підвищення ефективності й обґрунтованості заходів і рішень щодо забезпечення якості молочної продукції.

Сьогодні споживач має можливість вибирати з великої різноманітності молочних продуктів з однаковими (або близькими) споживчими властивостями, що ставить його

перед проблемою оптимального вибору якісного молочного продукту [6].

Обсяги виробництва молока екстра-класу сільськогосподарськими підприємствами зросли на 18,3% у 2019 р. проти 2018 р (табл. 3). Від населення на переробку надходить молоко другого ґатунку (85% від загального обсягу) (рис. 2) [3].

Сьогодні серйозним питанням є проблема резистентності до антибіотиків у молочному скотарстві. Ситуація в Україні порівняно з іншими молочними країнами світу невтішна. По-перше, відсутня статистика щодо вироблення молока з антибіотиками. По-друге, враховуючи те, що ринок молока є дефіцитним, підприємства бояться втратити постачальників і намагаються домовитися, при цьому інформація про надходження на переробку молока з антибіотиками приховується. По-третє, відсутня фіксація таких випадків [1].

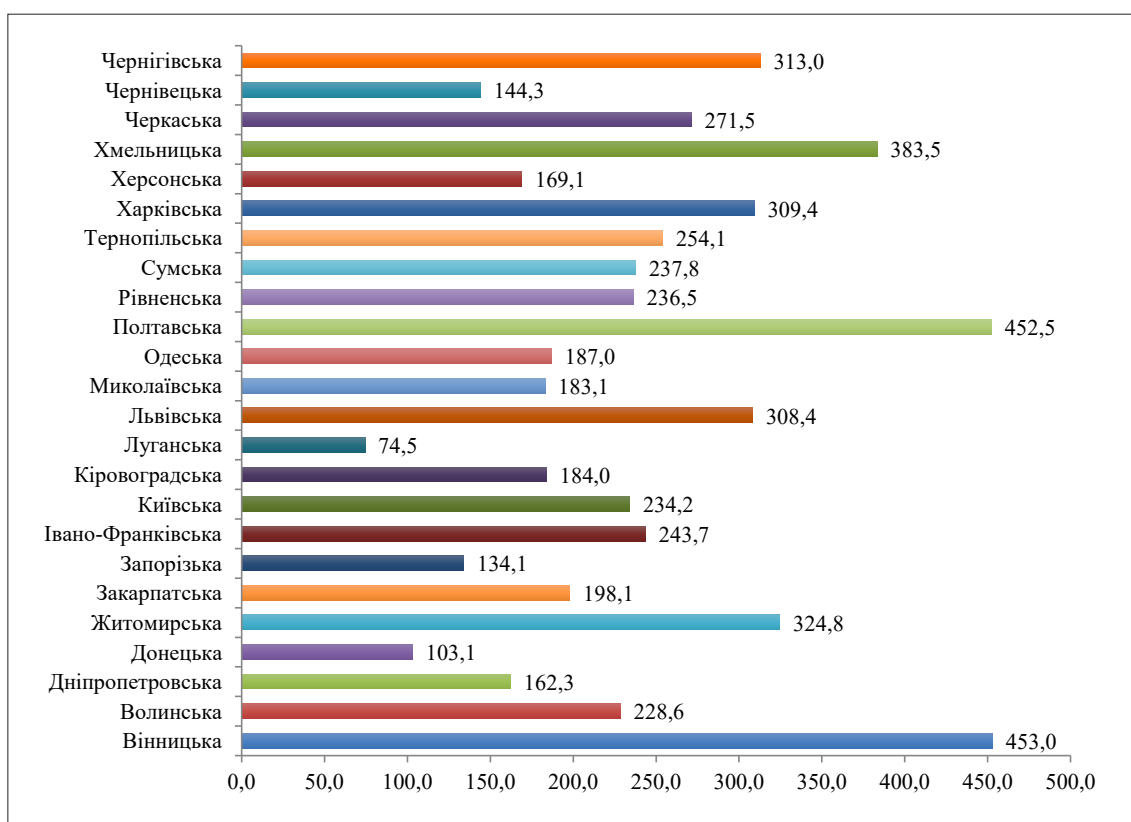

Рис. 1. Виробництво молока у січні-липні 2019 р. за областями

Таблиця 2

Надходження молока від сільськогосподарських тварин усіх видів на переробні підприємства у I півріччі 2019 р.

	2019	2018	у % до 2018	Середня ціна купівлі, грн за т ²		
				2019	2018	у % до 2018
Загальна маса надходження молока сирого (тис т)	1965,6	2135,5	92,0	x	x	x
з нього:						
Куплено	1774,3	1951,4	90,9	7050,4	6601,5	106,8
у тому числі у:						
підприємств	1328,5	1368,4	97,1	7712,7	7360,4	104,8
населення	445,8	583,0	76,5	5076,9	4820,5	105,3
Молоко, яке надійшло на перероблення на давальницьких засадах	176,8	170,9	103,5	x	x	x
Молоко власно вироблене, яке надійшло на перероблення	14,5	13,2	110,0	x	x	x

У сучасних умовах поступового просування України до досягнення своєї головної стратегічної мети – інтеграції національної економіки до системи світових зовнішньоекономічних зв'язків – надзвичайно актуальною постає проблема ефективного розвитку окремих галузей і регіонів країни, а також забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної продукції як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках. Відомо, що якість молока визначає й якість продукції переробки [8]. Низька якість молочної сировини в Україні та, як наслідок, молочної продукції значною мірою звуває ринки її збуту, особливо щодо експорту. За нинішньої якості вітчизняної молокосировини

основним споживачем вітчизняної молокопродукції є населення країни [7].

Встановлені норми для молока в Україні та в ЄС дещо різняться (табл. 4). Основна вимога ЄС передбачає, що молокопродукти мають бути виготовлені з молока, яке надійшло від великотварних господарств. Очевидно, що з підвищенням якості молока будуть вироблятися більш якісні молочні продукти, що призведе до збільшення споживання української продукції як населенням України, так і за її межами.

Вагомою проблемою, що призводить до погіршення якості молочної продукції в Україні, є дефіцит молока-

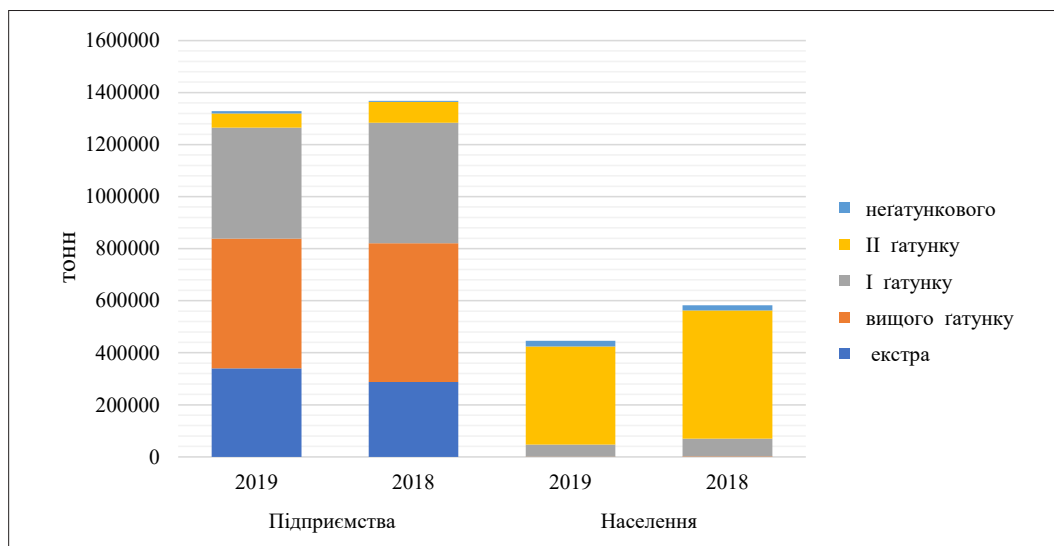

Рис. 2. Обсяги виробництва молока за гатунками сільськогосподарськими підприємствами

Таблиця 3

Якість молока коров'ячого незбираного, купленого переробними підприємствами, за гатунками у I півріччі 2019 р.

	Підприємства			Населення		
	2019	2018	у % до 2018	2019	2018	у % до 2018
Маса молока коров'ячого сирого, т	1238635	1288674	96,1	435455	572257	76,1
у перерахунку на молоко сире встановленої базисної жирності	1328495	1368423	97,1	445837	582994	76,5
у тому числі за гатунками:						
екстра	340298	287735	118,3	-	-	-
питома вага, %	25,6	21,0	x	-	-	-
вищого гатунку	498277	532841	93,5	436	1366	31,9
питома вага, %	37,5	38,9	x	0,1	0,3	x
I гатунку	427143	463408	92,2	46328	68925	67,2
питома вага, %	32,2	33,9	x	10,4	11,8	x
II гатунку	54249	80558	67,3	377138	492672	76,5
питома вага, %	4,1	5,9	x	84,6	84,5	x
негатункового	8528	3881	219,7	21935	20031	109,5
питома вага, %	0,6	0,3	x	4,9	3,4	x
Із загальної маси молока коров'ячого сирого у натуральному виразі						
охолодженого до 10°C	974406	1106306	88,1	175724	310828	56,5
питома вага, %	78,7	85,8	x	40,4	54,3	x
Масова частка у купленому молоці коров'ячому сирому, %						
жиру	3,65	3,61	x	3,48	3,46	x
білка	3,12	3,10	x	2,94	2,96	x

Норми для молока в ЄС та Україні: порівняння

	Регламент ЄС № 853/2004	Проект нового ДСТУ 3662:2015, норми для гатунків			Старий ДСТУ 3662-97, норма для гатунків			
	сире коров'яче молоко	екстра	вищий	перший	екстра	вищий	перший	другий
кількість мікроорганізмів, тис КУО/см ³	≤100	≤100	≤300	≤500	≤100	≤300	≤500	≤3000
кількість соматичних клітин, тис/см ³	≤400	≤400	≤400	≤500	≤400	≤400	≤600	≤800
точка замерзання	- 0,52 °С	не контролюється						
масова частка сухих речовин	-					>11,8	> 11,5	> 10,6

сировини. Для ефективної роботи молокопереробних заводів необхідне максимальне завантаження технологічних ліній. Оскільки в країні з кожним роком обсяг виробленого молока скорочується, переробники гостро відчують потребу в сировині.

Наступна проблема якості вітчизняної молокопродукції – переважне виробництво молока-сировини у домогосподарствах населення (понад 90%). На нашу думку, саме концентрація виробництва молока в особистих селянських господарствах є основною причиною низької якості вітчизняного молока, а отже, й продуктів його переробки.

У сучасних умовах домогосподарства населення не здатні забезпечити високу якість виробленого молока через низку причин:

- недотримання вимог щодо утримання корів, порушення санітарно-гігієнічних норм і, як наслідок, високу бактеріальну забрудненість молока;
- порушення технології доїння;
- високу частку людської праці у виробничому процесі, що негативно позначається на якості виготовленої продукції;
- практично не здійснюється первинна переробка молока та відсутність умов для його охолодження (це вимагає підвищеної уваги, адже охолодження є дієвим засобом запобігання розмноженню бактерій у молоці).

У країнах ЄС вимоги до органічного виробництва регулюються Постановою Ради ЄС № 834/2007. Зона дії закону охоплює всі країни – члени ЄС, а інші країни застосовують різноманітний стандарт (до Постанови ЄС 834/2007 та 889/2008). Саме за цим стандартом здебільшого відбувається сертифікація продукції в Україні. Маркування органічної продукції у Співдружності здійснюють так звані «євролистком».

Вимоги до органічної продукції за цим стандартом:

- понад 95% компонентів повинні мати органічне походження;
- продукція повинна виготовлятися за стандартом органічного сільського господарства;
- на етикетці зазначають інформацію про місце виробництва, код країни та метод органічного виробництва;
- заборона на використання у складі компонентів ГМО, нафтопродуктів, сульфатів, силіконів, хімічних сполук;
- органічне землеробство із застосуванням виключно натуральних добрив.

Одним із документів, який майже завжди вимагається власниками етнічних магазинів в ЄС від українських експортерів, є сертифікат EUR1. Він підтверджує походження партії товару з території України та, відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, право на її преференційний (безмитний) імпорт до країн ЄС [9].

Отже, стратегічними шляхами розвитку молока і молочної галузі є: кардинальна зміна державної політики щодо галузі; ефективне використання виробничих потужностей; зміна вектору експорту продукції за межі СНД; розроблення довгострокових стратегій підприємств, які допоможуть завоювати нові світові сегменти ринку молока та молочної продукції, високоякісний менеджмент підприємств [4]. Лише за умови спільних зусиль держави, виробників та переробників молока український ринок молочної продукції має реальні можливості створити умови для ведення прибутковим бізнесом і потужним експортером молокопродуктів вітчизняного виробництва на європейські ринки й ринки інших країн.

Основна причина низької якості української молочної продукції, на нашу думку, – концентрація виробництва молока в особистих селянських господарствах, що тісно взаємопов'язана з окресленими проблемами: дефіцитом сировини та недостатнім державним контролем над дотриманням вимог до якості й безпечності продукції. Переважне виробництво молока у домогосподарствах населення зумовлює суттєві сезонні коливання обсягів його виробництва, до того ж ускладнюється прогнозування обсягів виробництва, що спричиняє проблему дефіциту сировини для молокопереробних підприємств. Також ускладнюється можливість управління розвитком галузі та здійснення державного контролю над якістю виробленого молока.

Висновки. Якісні види продукції можна одержати лише за умов високих технологій та збалансованого застосування усіх компонентів забезпечення високоякісної продукції. Інтегруючись до Світової організації торгівлі та Європейського Союзу, українські товаровиробники повинні переходити на відповідні міжнародні стандарти.

За умови спільних зусиль держави, виробників та переробників молока український ринок молочної продукції має реальні можливості створити умови для виведення прибутковим бізнесом і потужним експортером молокопродуктів вітчизняного виробництва на європейські ринки й ринки інших країн.

Список використаних джерел:

1. Методи та засоби визначення показників якості продукції : навчальний посібник / Т.З. Бубела та ін. Львів : Львівська політехніка, 2012. 292 с.
2. Васильчак С.В. Особливості функціонування ринку молока та молочної продукції. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2013. № 15.4. С. 357–362.
3. Державна служба статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 02.09.2019).

4. Джеджула В.В., Стіфанова І.Ю., Дзюбо М.Ю. Напрями підвищення ефективності діяльності підприємств молочної галузі. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 11. С. 12–14.
5. Законодавство України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 02.09.2019).
6. Зубченко В.В. Якість молока як основний чинник забезпечення конкурентоспроможності продукції. *Вісник аграрної науки*. 2011. № 4. С. 79–81.
7. Керанчук Т.Л. Молочна галузь України: перспективи і проблеми розвитку. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. № 3(08). С. 133–136. URL : http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/8_2017/25.pdf.
8. Степанчук С.О., Єфісько Ю.Ю. Стан та перспективи розвитку молочного ринку України. *Економіка та держава*. 2018. № 5. С. 99–102.
9. Тивончук С.В., Тивончук Я.О., Павлоцька Т.П. Розвиток ринку виробництва молока в Україні в контексті євроінтеграційних процесів. *Економіка АПК*. 2017. № 4. С. 25–31.

References:

1. Bubela T.Z., Stolyarchuk P.H., Pokhodylo Ye.V., Mikhalyeva M.S., Van'ko V.M. (2012) Metody ta zasoby vyznachennya pokaznykiv yakosti produktsiyi [Methods and means of determining product quality indicators]: navch. posibnyk. L'viv: Vydavnytstvo L'vivs'koyi politekhniki, pp. 292.
2. Vasylychak S.V. (2013) Osoblyvosti funktsionuvannya rynku moloka ta molochnoyi produktsiyi [Features of functioning of the market of milk and dairy products]. *Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny*. no. 15.4, pp. 357-362.
3. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrayiny [State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (accessed 02 September 2019).
4. Dzhedzhula V.V., Yefifanova I.Yu., Dzyubko M.Yu. (2018) Napryamy pidvyschennya efektyvnosti diyal'nosti pidpryyemstv molochnoyi haluzi [Directions of increase of efficiency of activity of the enterprises of the dairy industry]. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid* [Investment: practice and experience], vol. 11, pp. 12-14.
5. Zakonodavstvo Ukrayiny [Legislation of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/> (accessed 02 September 2019).
6. Zubchenko V. V. (2011) Yakist' moloka yak osnovnyy chynnnyk zabezpechennya konkurentospromozhnosti produktsiyi [Milk quality is a major factor in ensuring product competitiveness]. *Visnyk ahrarnoyi nauky*. no. 4, pp. 79-81.
7. Keranchuk T.L. (2017) Molochna haluz' Ukrayiny: perspektyvy i problemy rozvytku [Ukrainian dairy industry: prospects and problems of development]. *Skhidna Yevropa: Ekonomika, biznes ta upravlinnya* (electronic journal), no. 3(08), pp. 133-136. Available at: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/8_2017/25.pdf.
8. Stepanchuk S.O., Yefis'ko Yu.Yu. (2018) Stan ta perspektyvy rozvytku molochnoho rynku Ukrayiny [State and prospects of development of the Ukrainian dairy market]. *Ekonomika ta derzhava* [Economy and the state], no. 5, pp. 99-102.
9. Tyvonchuk S.V., Tyvonchuk Ya.O., Pavlots'ka T.P. (2017) Rozvytok rynku vyrobnytstva moloka v Ukrayini v konteksti yevroin-tehratsiynnykh protsesiv [Development of the milk production market in Ukraine in the context of European integration processes]. *Ekonomika APK* [APK economy], no. 4, pp. 25-31.

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ РЫНКА МОЛОЧНОЙ ПРОДУКЦИИ И ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЕЕ КАЧЕСТВА В УСЛОВИЯХ ЕВРОИНТЕГРАЦИИ УКРАИНЫ

Аннотация. В работе проведен анализ современного состояния рынка молочной продукции Украины и определены основные европейские и национальные требования к качеству молока. Обеспечение населения высококачественными молочными продуктами – важная задача молочной промышленности и торговли страны. Молочные продукты относятся к категории первой необходимости, именно поэтому нужно все время следить за состоянием потребительского рынка Украины и выявлять все положительные и отрицательные тенденции развития; экспериментально проверять потребительские ценности продуктов питания, различных торговых марок и производителей. Сегодня Украина взяла четкий курс на деятельность во Всемирной торговой организации (ВТО). Пищевое законодательство стран – членов ВТО достаточно требовательное к производителям пищевых продуктов и стоит на защите здоровья потребителей. Характерным для международного пищевого законодательства является то, что контроль над производством пищевых продуктов должен быть сплошным на всей пищевой цепи «от фермы к столу». На качество молока влияет определенное количество факторов. Основными из них являются индивидуальные (генетические) особенности животных, их физиологическое состояние, суточный ритм секреции молока, лактационный период, возраст животного, время года, санитарные условия, гигиена кормов и тому подобное. В современных условиях постепенного продвижения Украины к достижению своей главной стратегической цели – интеграции национальной экономики в систему мировых внешнеэкономических связей – чрезвычайно актуальной является проблема эффективного развития отдельных отраслей и регионов страны, а также обеспечение конкурентоспособности отечественной продукции как на внутреннем, так и на внешних рынках. Очевидно, что с повышением качества молока будут производиться более качественные молочные продукты, что приведет к увеличению потребления украинской продукции как населением страны, так и за ее пределами.

Ключевые слова: производство, экспорт, молоко, молокоперерабатывающие предприятия, молочная продукция, реализация, рынки сбыта, стандарты, качество.

THE CURRENT STATE OF THE DAIRY MARKET AND ITS QUALITY ASSURANCE IN THE CONTEXT OF UKRAINE'S EUROPEAN INTEGRATION

Summary. The paper analyzes the current state of the dairy market in Ukraine and defines the main European and national requirements for milk quality. Providing the population with high quality dairy products is an important task of the dairy industry and the country's trade. Dairy products fall into the "essentials" category. That is why, it is necessary to constantly monitor the state of the Ukrainian consumer market and identify all positive and negative development trends; experimentally test the consumer values of food, different brands and manufacturers. Today, Ukraine has taken a clear course on activities in the World Trade Organization (COT). The nutrition laws of COT member countries are highly demanding of food manufacturers and are in place to protect the health of consumers. It is characteristic of international food law that control over the production of foodstuffs must be consistent throughout the food chain from farm to table. Milk quality is affected by a number of factors. The

main ones are individual (genetic) features of animals, their physiological state, daily rhythm of milk secretion, lactation period, age of the animal, time of year, sanitary conditions, feed hygiene and more. In the current conditions of gradual progress of Ukraine towards achieving its main strategic goal – integration of the national economy into the system of world foreign economic relations – the problem of effective development of individual industries and regions of the country, as well as ensuring the competitiveness of domestic products both domestically and internationally, is extremely urgent. The undisputed growth of requirements to the technological level and quality of dairy production at the state level, orientation to the maximum satisfaction of needs and demands of consumers in the conditions of competition at the level of individual dairies, necessitate a significant increase in the efficiency and validity of measures and decisions in the direction of ensuring the quality of dairy products. Obviously, with the improvement of milk quality, higher quality dairy products will be produced, which will lead to an increase in consumption of Ukrainian products both by the population of Ukraine and abroad.

Key words: production, export, milk, dairy enterprises, dairy products, sales, markets, standards, quality.

УДК 330.101

Шедяков В. Е.

*доктор социологических наук, кандидат экономических наук,
независимый исследователь (г. Киев, Украина)*

Shedyakov Vladimir

*DSc (Sociology), PhD (Econ.)
Free-lance (Kyiv, Ukraine)*

ПОНИМАНИЕ ТРАНСФОРМАЦИЙ МЕЖДУНАРОДНЫХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ОТНОШЕНИЙ КАК ФАКТОР ЭФФЕКТИВНОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СТРАТЕГИЧЕСКИХ ПРОЦЕССОВ

Аннотация. Статья подготовлена с целью суммирования в ней авторских исследований диалектики общего и особенного в процессе парадигмальных трансформаций экономических отношений как основания для совершенствования принятия и осуществления управленческих решений стратегического качества. Проведенное исследование расширяет возможность вписать размышления о путях улучшения реформ в общий контекст междупарадигмального перехода всемирного масштаба, что является необходимой предпосылкой для сознательного корректирования курса. Вместе с тем парадигмальный характер сдвигов ориентирует ныне не столько на количественный анализ отдельных параметров, сколько на качественное осмысление изменений. В целом же радикальный подъем уровня обобществления производства и характер разделения труда по-новому заострили проблему соотношения объективных и субъективных факторов развития (в частности, экономического), закономерностей и интересов, места аналитического предвидения и понимания в выработке государственного курса, региональных и корпоративных решений.

Ключевые слова: трансформации, междупарадигмальный переход, управление, хозяйственная власть, социальная ответственность.

Стремись не к тому, чтобы
добиться успеха, а к тому,
чтобы твоя жизнь имела смысл.
Альберт Эйнштейн

Постановка проблемы. Для использования естественного преимущества Украины: ее соседства с рынками, с одной стороны, стран Европы и, с другой – евразийской России – она жизненно заинтересована не только в добрых отношениях с ними; использование ее транзитного положения требует крепких взаимосвязей и между ними. Кроме того, возможности применения выгод и преодоления рисков наступающей эпохи предполагают и умение вписываться в новые тренды развития, и высвобождение творческой активности населения, что приоритетно ориентирует на радикальные гуманизацию и демократизацию системообразующих отношений труда, собственности и управления. При этом попытки внешнего управления и утраты реального суверенитета органично осваивают ресурсы олигархата и охлократии.

Анализ последних исследований и публикаций. Проведенное исследование базируется, во-первых, на характеристике проблемности изменений международных экономических отношений Ж. Алферовым, Э. Бабиным, У. Бекон, Г. Бехманном, А. Богатуровым, В. Букреевым, А. Бутенко, В. Вазюлиным, И. Валлерстайном, В. Виммером, Р. Газенко, В. Гецеце, Э. Гидденсом, С. Глазьевым, Л. Градобитовой, А. Гринспенем, А. Громыко, Э. Гэмблом, А. Дугиным, А. Зиновьевым, А. Иголкиным, Д. Калайчем, С. Карагановым, М. Кастельсом, А. Кобяковым, А. Коробкиным, Н. Косолаповым, С. Кургиняном, Л. Максимовой, А. Мартыновым, С. Михеевым, В. Мотылевым, Н. Нарочницкой, И. Носковой, К. Овчинниковым, А. и И. Панариными, Д. Перкинсом, С. Платоновым, В. Пякиным, В. Рыбалкиным, Б. Сандерсом, А. Семченко, Н. Срничеком, Н. Стариковым, Д. Стросс-Каном, М. Смитом, Б. Супруновичем, М. Хазиним, Р. Хасбулатовым, С. Хелемдиком, М. Хрустальевым, Н. Черкасовой; во-вторых, на выделении основных черт новых тенденций общественной жизни (в частности, в хозяйственной сфере) Е. Авдо-